

TAAL

Inhoud

1. Algemene kenmerken van het Chinees (verschillende soorten, toontaal, grammatica, karakters)
2. Evolutie van het schrift
3. Soorten karakters
4. Transcriptie
5. Export van het schrift
6. Werken met karakters

1. ALGEMENE KENMERKEN VAN HET CHINEES

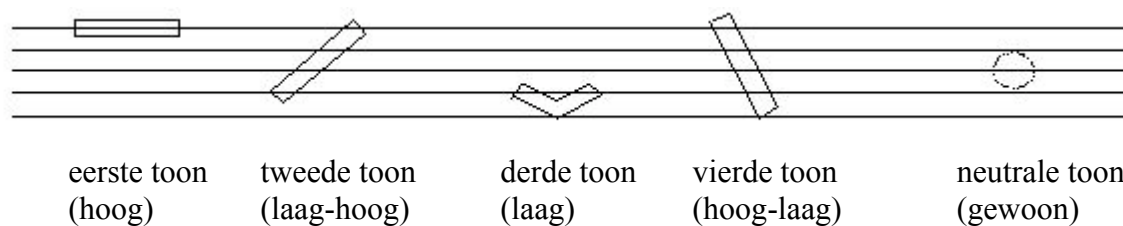
Chinees staat bekend als een moeilijke taal. Dat valt eigenlijk best wel mee. Wat de taal moeilijk maakt, is vooral de uitspraak, het schrift en -zeker niet te vergeten- het gebrek aan verbanden die je kan leggen met onze westerse talen. Maar structureel en grammaticaal zit Chinees eigenlijk redelijk eenvoudig in elkaar. Je hoeft bijvoorbeeld nooit werkwoorden te vervoegen, in het heden of het verleden te zetten, dingen aan te passen aan mannelijk of vrouwelijk, er bestaan geen naamvallen... Wat dan wel weer heel belangrijk is, is de woordvolgorde in de zin. Eenzelfde woord kan soms werkwoord en soms naamwoord zijn, afhankelijk van hoe het in de zin gebruikt wordt. De **context** is altijd heel belangrijk.

Waarom is de uitspraak zo moeilijk?

Ten eerste bestaan er in het Chinees veel klanken die wij niet kennen, en die dus helemaal opnieuw aangeleerd moeten worden.

Bovendien is het Chinees een **toontaal**. Dit wil zeggen dat eenzelfde klank, op een andere manier uitgesproken, verschillende betekenissen kan hebben.

In het Mandarijn (standaardchinees) zijn er 4 tonen en een neutrale toon:

Bijvoorbeeld, met de klank ‘ma’:

mā (1e toon) = moeder

má (2e toon) = hennep

mǎ (3e toon) = paard

mà (4e toon) = uitschelden

ma (neutrale toon) dient om een vraag te maken

Hoe zit het Chinese schrift in elkaar?

Het Chinese schrift bestaat uit karakters. Elk karakter heeft een eigen uitspraak en betekenis.

Sommige karakters hebben ook meerdere uitspraken en/of betekenissen. Omgekeerd kunnen er bij één klank, zelfs in dezelfde toon, ook meerdere karakters en dus betekenissen horen. Hier is alweer de context heel belangrijk.

Elke klank die je hoort wordt voorgesteld met een karakter, een karakter is dus eigenlijk **één lettergreep**. Het Chinees maakt liefst woorden van twee karakters, maar er zijn ook heel veel woorden van één karakter, en drie of meer karakters per woord kan ook.

Er bestaat dus **geen alfabet** en de uitspraak van elk karakter moet van buiten geleerd worden, je kan ze niet afleiden uit het karakter.

Oorspronkelijk was elk karakter een klein tekeningetje van wat het voorstelde, dit is bijvoorbeeld de evolutie van het karakter voor ‘schildpad’:

2. EVOLUTIE VAN HET SCHRIFT

De **mythische uitvinder** van het Chinese schrift is Cang Jie (spreek uit [Tsang Dzjee]). Dit is een godheid met twee paar ogen die rond 2650 vC ambtenaar van de keizer was. Doordat hij vier ogen had, zag hij dingen die normale mensen niet zagen. Op een dag observeerde hij de sporen die vogels achterlieten. Hij zag er patronen in, wat hem inspireerde tot de uitvinding van het schrift.

De alleroudste tekenen van schrift zijn eigenlijk al veel ouder en dateren van 6500 vC. Hier is het echter niet duidelijk of ze deel zijn van een coherent, georganiseerd schrijfsysteem of niet. Het zijn eigenlijk meer individuele symbolen, dus geen echt schrift.

De **oudste -onbetwistbare- geschreven bronnen** dateren van rond 1500 vC. Dit zijn de zogenaamde **orakelbeenderen**. Orakelbeenderen werden gebruikt om de wil van de goden te leren kennen: men schreef een vraag op een dierenbot of schildpadschild, waarna men dit op bepaalde plaatsen verhitte. Afhankelijk van waar en hoe de beenderen barstten, werd het antwoord van de goden afgeleid. Vaak werd het antwoord ook nog eens in het bot gekerfd. Er zijn ongeveer 2500 tekens teruggevonden, waarvan er 1400 (grotendeels de meest gebruikte) ontcijferd zijn. Naast de orakelbeenderen zijn uit die periode ook **rituele bronzen voorwerpen** met karakters teruggevonden. In de meeste gevallen zijn die iets jonger dan de orakelbeenderen. Dit zijn voorwerpen zoals vaten en kelken die gebruikt werden in offerdiensten aan de goden, begrafenisrituelen, of gewoon in het dagelijkse leven.

Qin Shihuangdi, de eerste keizer van China, zorgde voor een vereenvoudiging en standaardisering van de karakters. Vanaf dat moment werden overal in het rijk dezelfde karakters gebruikt. Dit schrift is bekend als het **zegelschrift**.

De volgende dynastie, de Handynastie, kende de opkomst van zijde en papier, soepele materialen die de vormgeving van het schrift beïnvloedden. De karakters kregen een nieuwe vorm, deels te wijten aan de veranderende materialen. Dit was het **klerkenschrift**. Op enkele kleine details na, is het schrift dat nu gebruikt wordt nog steeds hetzelfde, het is meer dan tweeduizend jaar zo goed als onveranderd gebleven.

Uit het klerkenschrift zijn **drie vormen van kalligrafie** ontstaan: het standardschrift, het lopend schrift en het cursief schrift. Standardschrift is heel duidelijk leesbaar, elke streep wordt apart op papier gezet. Lopend schrift is iets vloeiender: strepen binnen het karakter kunnen met elkaar verbonden worden. Cursief schrift is ook voor Chinezen vaak onleesbaar, er wordt heel snel

geschreven en strepen en karakters lopen in elkaar over. Gelukkig is het niet nodig om de tekst te begrijpen om te kunnen genieten van een kalligrafie. Het is meer de bedoeling dat je geniet van de kracht en de energie die van de kalligrafie afstraalt, dan dat je begrijpt wat er staat. Kalligrafie is dan ook **nauw verbonden met de schilderkunst**. Je ziet zelden een Chinees schilderij zonder dat er ook kalligrafie opstaat.

De laatste evolutie in het schrift dateert van de jaren vijftig van de twintigste eeuw. In het kader van de alfabetisering, om het Chinese schrift toegankelijker te maken voor iedereen, vereenvoudigde de communistische regering een aantal karakters. Deze karakters werden vanaf toen met minder strepen geschreven.

Bv. 馬 werd 马

Omdat deze vereenvoudiging echter ingevoerd werd door de communistische regering, werd ze enkel ingevoerd daar waar deze regering macht had, dus in de Volksrepubliek China. In andere Chineestalige gebieden, zoals Taiwan en Hong Kong, bleef men de niet-vereenvoudigde (of 'traditionele') karakters gebruiken, tot op de dag van vandaag. Men is ook niet van plan om over te schakelen op het vereenvoudigde schrift. Beide soorten karakters blijven dus naast elkaar bestaan. De meeste Chinezen hebben geen moeite om zowel vereenvoudigde als traditionele karakters te lezen.

3. SOORTEN KARAKTERS

Er bestaan ongeveer 50 000 Chinese karakters, maar als je er vijf- à zesduizend kent, kan je zo goed als alles lezen. De karakters worden onderverdeeld in verschillende categorieën. Dit zijn enkele voorbeelden:

a) Pictogrammen

Dit zijn karakters die proberen weer te geven wat je ziet. Het zijn eigenlijk kleine tekeningetjes.

Bv. 马 is een tekening van een paard, 日 een zon, 月 een maan, 女 een vrouw, 子 een kind...

b) Ideogrammen

Dit zijn karakters die een idee, een meer abstract begrip proberen uit te beelden.

Bv. 一 één, 二 twee, 三 drie, 上 boven, 下 onder

c) Samengestelde ideogrammen

Ook deze karakters geven een meer abstract begrip weer, maar zijn samengesteld uit twee pictogrammen.

Bv. 好 een vrouw en een kind samen, betekent 'goed'; 明 een zon en een maan samen betekent 'schitterend, helder'

d) Fonogrammen

Dit zijn karakters die bestaan uit een betekenisvol deel en een deeltje dat een verwijzing geeft naar de uitspraak. Je kan wel nooit met zekerheid zeggen hoe een karakter uitgesproken wordt als je het niet kent, je moet de uitspraak geleerd hebben. Meer dan 90% van de karakters behoort tot deze categorie.

Bv. 妈 een vrouw en een paard. De vrouw staat er voor de betekenis, het paard voor de uitspraak. Paard in het Chinees is 'ma'. Het is dus een vrouw en het wordt ongeveer uitgesproken als 'ma', dit karakter betekent 'moeder'. ('paard' en 'moeder' worden allebei 'ma' uitgesproken, maar met een andere toon)

Karakters zijn heel oud, maar toch kunnen er ook nieuwe woorden en begrippen mee uitgedrukt worden.

Buitenlandse namen worden bijvoorbeeld min of meer fonetisch weergegeven, waarbij de karakters enkel nog staan voor de klank en niet voor hun betekenis. 'Verhofstadt' klinkt dan als

'Fei'erhuofushitate'. Voor elke lettergreep wordt een karakter gebruikt, dus 7 karakters in totaal.

Door karakters bij elkaar te zetten kunnen ook nieuwe woorden gevormd worden. Bijvoorbeeld, een trein wordt 火车. Als we de karakters apart nemen is dit 'vuur' en 'wagen'. Een vuurwagen: de eerste treinen reden op stoom. Of een computer: 电脑, 'elektriciteit' en 'hersenen'. Computers zijn toch eigenlijk elektrische hersenen?

Sommige nieuwe woorden worden een mengeling van klank en betekenis: bijvoorbeeld 'internet' wordt 'yintewang'. De karakters voor 'yinte' worden gewoon gebruikt voor de klank, maar 'wang' betekent 'net'.

4. TRANSCRIPTIE

Toen de westerlingen in de zestiende en vooral zeventiende eeuw aankwamen in China, werden ze geconfronteerd met een hele vreemde taal die totaal anders in elkaar zat dan die van hen, en een niet-alfabetisch, zelfs niet fonetisch schriftsysteem. Je kan de uitspraak van een karakter niet afleiden uit het karakter. Om het gemakkelijker te maken de taal en de uitspraak te leren, ontwikkelden de westerlingen **transcriptiesystemen**. Dit zijn systemen die de Chinese karakters omzetten in onze letters.

Omdat er veel verschillende volkeren in China aankwamen, ontstonden er ook veel verschillende transcriptiesystemen. De Britten, Portugezen, Fransen, Nederlanders... namen allemaal hun eigen taal als referentie voor hun transcriptiesysteem. Het gevolg is dat dezelfde woorden op verschillende manieren geschreven kunnen worden. Het verschil tussen 'Peking' en 'Beijing' is bijvoorbeeld een verschil in transcriptiesysteem. De naam van de taoïstische meester Laozi kan ook geschreven worden als Lao-tzu, Lao Tse, Laotze, Lao-Tseu...

In de jaren vijftig ontwikkelde China haar eigen transcriptiesysteem, het **pinyin**. Sinds 1970 werd dit systeem ook buiten China steeds belangrijker, en begin jaren '80 werd het als de internationale standaard aangenomen. Buitenlanders die Chinees leren, doen dat tegenwoordig allemaal met de hulp van het **pinyin**. Ook in Chinese lagere scholen leren kinderen **pinyin** schrijven.

Aangezien het **pinyin** ontwikkeld werd door Chinezen, komt de uitspraak van de klanken niet altijd overeen met onze Nederlandse uitspraak. Wie **pinyin** leert, moet dus leren voor welke klank elke letter staat.

Bv. 'j' klinkt ongeveer als 'dzj'; 'q' als 'tsh'; 'x' als 'sj'; 'z' als 'dz' en 'c' als 'ts'

Af en toe gaan er stemmen op die ervoor pleiten de Chinese karakters af te schaffen en gewoon alles in **pinyin** te schrijven. Karakters zijn echter perfect afgestemd op de Chinese taal, en dragen zo'n rijke geschiedenis met zich mee dat het zonde zou zijn om ze af te schaffen. Bovendien is een tekst in **pinyin** veel moeilijker te begrijpen dan een tekst in karakters. Eén klank kan immers verschillende betekenissen, en dus verschillende karakters hebben. Zonder het karakter zie je niet welke betekenis wordt bedoeld.

5. EXPORT VAN HET SCHRIFT

Chinees en Japans worden vaak verkeerdelijk beschouwd als verwante talen. In werkelijkheid behoort het **Japans**, en ook het **Koreaans**, tot een totaal **andere taalfamilie dan het Chinees**. De talen zijn heel anders opgebouwd.

De verwarring is er gekomen omdat zowel Korea als Japan lange tijd **geen eigen schriftsysteem** hadden, maar de Chinese karakters gebruikten om te schrijven.

Korea bijvoorbeeld ligt dicht tegen China en heeft veel Chinese invloeden ondergaan. Lange tijd schreven de Koreanen met het Chinese schrift. Net zoals in onze gebieden vroeger het Latijn gebruikt werd als geschreven taal, terwijl de gewone mensen helemaal geen Latijn spraken.

In de tiende eeuw ontwikkelde Korea een eigen fonetisch systeem. Een 'fonetisch' systeem wil zeggen dat je de uitspraak kan afleiden uit het schrift, wat bij de Chinese karakters niet zo is. Het Koreaanse schrift is niet 'alfabetisch' omdat het met klanken werkt en niet met letters. Het Koreaanse schrift bestaat uit blokjes die elk een lettergreep voorstellen. Die blokjes zijn opgebouwd uit klankelementen.

Na de Tweede Wereldoorlog werden in Noord-Korea de Chinese karakters afgeschaft, in Zuid-Korea gebruikt men de twee systemen door elkaar.

Japan paste in de vierde/vijfde eeuw de Chinese karakters aan zodat ze er zelf mee konden schrijven in hun eigen taal. Later vervormden ze ook karakters tot een fonetisch schrift. In de achtste/negende eeuw ontstonden er twee fonetische systemen, het *hiragana* en het *katakana*. Beide systemen worden nog steeds gebruikt, net als de *kanji*, de oorspronkelijke Chinese karakters. *Hiragana* wordt vooral gebruikt voor de Japanse woorden, *katakana* wordt gewoonlijk gebruikt om vreemde woorden in het Japans te schrijven.

6. WERKEN MET KARAKTERS

De bijzondere vorm van de Chinese karakters, en vooral het feit dat ze niet fonetisch zijn, maken het niet altijd eenvoudig om met karakters te werken. Hoe zoek je bijvoorbeeld iets op in een woordenboek, en hoe gebruik je een computer?

Om een karakter op te zoeken in het woordenboek, moet je al wat kennis van het Chinees hebben. Elk karakter heeft een 'sleutel', een elementje dat het belangrijkste stuk van het karakter is. Je kijkt eerst naar deze sleutel en telt daar het aantal streepjes van. Vooraan in je woordenboek staat een lijst met alle sleutels, geordend volgens aantal streepjes. Je zoekt je sleutel bij het juiste aantal streepjes. Achter deze sleutel staat een nummer, dat hoort bij een tweede lijst, waarin alle karakters staan die in het woordenboek zijn opgenomen, geordend volgens sleutel. Je kijkt bij het nummer van de sleutel. Dan tel je alle streepjes die nog overblijven. De karakters per sleutel staan ook geordend volgens het aantal streepjes. Als je het karakter gevonden hebt, staat daarachter de uitspraak in *pinyin*, of vaak de pagina waarop het karakter is terug te vinden in het woordenboek. Het klinkt allemaal heel omslachtig, maar eens je doorhebt hoe het werkt, valt het allemaal best wel mee.

Om karakters te typen op de computer heb je geen ander toetsenbord nodig, maar gebruik je software. De meeste software werkt via *pinyin*: je typt de uitspraak van het karakter in in *pinyin*, waarna je op het scherm een lijst karakters krijgt met die uitspraak, waaruit je dan het juiste karakter kan kiezen. Ook dit lijkt traag en omslachtig, maar is ook gewoon een kwestie van oefening. Het is heel goed mogelijk om snel te typen in het Chinees. Dit hangt ook een beetje af van het systeem dat je gebruikt, er bestaan snellere en tragere systemen.